

Modersmål - meänkieli som nationellt minoritetsspråk

Tornedalingar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk - meänkieli - är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i meänkieli som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur.

Undervisningen ska därigenom ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Vidare ska undervisningen syfta till att eleverna utvecklar sina kunskaper om hur det nationella minoritetsspråket är uppbyggt. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att utveckla och fördjupa sin ord- och begreppsförståelse på det nationella minoritetsspråket.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner samt samhällen där det nationella minoritetsspråket används.

Genom undervisningen i meänkieli som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- tala och samtala i olika sammanhang,
- förstå innehållet i talat språk och i olika texter,
- skriva för olika syften, och
- reflektera över traditioner och kulturella företeelser i miljöer där språket används.

Centralt innehåll

I årskurs 1– 3, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Muntligt berättande i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå texter.
- Läsriktning samt skrivteckens form och ljud.
- Strategier för att skriva elevnära texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor och sånger från områden där språket används.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

I årskurs 4– 6, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang. Lyssna, svara, fråga, berätta samt uttrycka önskemål och känslor.
- Muntligt berättande i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå texter.
- Läsriktning samt skrivteckens form och ljud.
- Strategier för att skriva elevnära texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor, sånger och skönlitteratur från olika tider och områden där språket används.
- Beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

I årskurs 7– 9, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Tala, lyssna och samtala

- Kommunikation i olika sammanhang och för olika syften. Hur åsikter, intresse och argument kan uttryckas.
- Muntliga presentationer i olika sammanhang.
- Hur man kan använda omskrivningar, växlingar mellan språk och visuell förstärkning, till exempel bilder, tecken och kroppsspråk, för att förstå och göra sig förstådd.
- Uttal, betoning och satsmelodi.

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.
- Språkets grundläggande struktur med ordbildning och meningsbyggnad.
- Strategier för att skriva olika typer av texter och hur man anpassar innehållet till olika mottagare.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel nyhetsartiklar, med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och kulturella uttrycksformer.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

I årskurs 1– 3, inom ramen för meänkieli som andraspråk

Tala, lyssna och samtala

- Hälsningsfraser och korta fraser om vardagliga ämnen.
- Frågeord, frågor och svar.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester och frågor.
- Presentation av den egna personen, vardagen och närmiljön.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Ord och ordbilder, till exempel på skyltar och i reklam.
- Alfabetet samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor och sånger från områden där språket används.
- Enkla beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

I årskurs 4– 6, inom ramen för meänkieli som andraspråk

Tala, lyssna och samtala

- Hälsningsfraser och korta fraser om vardagliga ämnen.
- Frågeord, frågor och svar.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Presentation av den egna personen, vardagen och närmiljön.

- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Ord och ordbilder, till exempel på skyltar och i reklam.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn: rim, ramsor och sånger från olika tider och områden där språket används.
- Enkla beskrivande och förklarande texter för barn, till exempel faktatexter, med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för barn.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Högtider och traditioner och andra kulturella uttryck som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och sånger med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

I årskurs 7– 9, inom ramen för meänkieli som andraspråk

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleverna, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Dramatiseringar och rollspel med dialogen i centrum.
- Presentationer som är berättande, beskrivande och informerande.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Läsa och skriva

- Lässtrategier, till exempel ordbilder, för att avkoda och förstå enkla texter.
- Instruktioner och beskrivningar.
- Skrivande av enkla berättande texter.

Texter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från områden där språket används.
- Enkla beskrivande och informerande texter som förekommer i vardagen, till exempel instruktioner och nyhetsartiklar.

- Enkla texter för barn och unga med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes traditioner och kulturella företeelser.
- Filmer och dramatiserade berättelser för unga.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Seder, bruk och traditioner.
- Barns och ungdomars vardagsliv i miljöer där språket används.

KUNSKAPSKRAV I ÄMNET MODERSMÅL - MEÄNKIELI SOM NATIONELLT MINORITETSSPRÅK

Inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och **medverka** i att ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor. Dessutom **medverkar** eleven i att berätta om vardagliga händelser.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa texter med kända ord och bekant innehåll. Genom att **medverka** i att svara på frågor om innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **medverka** i att uttrycka sig i skrift. Eleven kan också **bidra** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **delvis fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om elevnära ämnen genom att lyssna på andra och på ett **väl fungerande** sätt ställa frågor, svara och uttrycka önskan och känslor med ett **ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom berättar eleven om vardagliga händelser på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa texter med bekant innehåll. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven uttrycka sig i skrift på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och **bidra** till att framföra egna åsikter och argument. Dessutom **medverkar** eleven i att genomföra muntliga presentationer.

Eleven kan med stöd av bilder **medverka** i att läsa olika slags texter. Genom att **medverka** i att svara på frågor om och återge delar av innehållet visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven **bidra** till att skriva texter och anpassa dem till olika sammanhang. Eleven kan också **bidra** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **delvis underbyggda** åsikter och argument med ett **delvis ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **delvis fungerande** sätt.

Eleven kan med **visst flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **delvis relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **viss** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **enkla**

resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om varierande ämnen genom att lyssna till andras åsikter och framföra egna **väl underbyggda** åsikter och argument med ett **ändamålsenligt** ordförråd. Dessutom genomför eleven muntliga presentationer på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan med **flyt** läsa olika slags texter. Genom att svara på frågor om och återge delar av innehållet på ett **relevant** sätt visar eleven sin förståelse för texterna. Utifrån språkets särdrag kan eleven skriva texter med **god** anpassning till olika sammanhang. Eleven kan också föra **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Inom ramen för meänkieli som andraspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om **något** elevnära ämne **medverka** i att uttrycka sig med ord och fraser. Utifrån någon given frågeställning **medverkar** eleven i att redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också **medverka** i att skriva ord. Eleven **bidrar** till resonemang om **någon** tradition eller högtid med betydelse för eleven med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **delvis fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven för **enkla** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan i tal och samtal om elevnära ämnen uttrycka sig med ord och fraser på ett **väl fungerande** sätt. Utifrån någon given frågeställning kan eleven på ett **väl fungerande** sätt redogöra för delar av innehållet i tydligt talat språk med elevnära ord och fraser.

Eleven kan också skriva ord på ett **väl fungerande** sätt. Eleven för **välutvecklade** resonemang om **några** traditioner och högtider med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Inom ramen för meänkieli som andraspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer **medverka** i att uttrycka sig med ord, fraser och meningar. Eleven kan **medverka** i att redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också **medverka** i att skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven **bidrar** till resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **delvis fungerande** sätt. Eleven kan på ett **delvis fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **delvis fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **enkla** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan i tal och samtal i olika situationer uttrycka sig sammanhängande på ett **väl fungerande** sätt. Eleven kan på ett **väl fungerande** sätt redogöra för huvudsakliga delar av innehållet i sammanhängande talat språk och texter som består av bekanta ord.

Eleven kan också på ett **väl fungerande** sätt skriva texter för att kommunicera i olika sammanhang. Eleven för **välutvecklade** resonemang om seder, bruk och traditioner med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.